

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑ

του Κωνσταντίνου Χολέβα
Πολιτικού Έπιστήμονος

Σήμερα πού επανέρχεται καί πάλι στην επικαιρότητα ή διεκδίκηση του κράτους των Σκοπίων επί του ιεροῦ ὀνόματος , τῆς ἱστορίας καί του πολιτισμοῦ τῆς Μακεδονίας εἶναι χρήσιμο νά θυμόμαστε τούς ἀγῶνες τῶν Μακεδόνων ὑπέρ τῆς Ἐλευθερίας ὁλοκλήρου του Ἑλληνισμοῦ. Καί μία τέτοια σελίδα θυσίας καί ἡρωϊσμοῦ ἔγραψαν οἱ ἄνδρες καί οἱ γυναῖκες τῆς Μακεδονίας κατά τήν Ἐθνεγερσία του 1821.

Τόν Ἀγῶνα στην Μακεδονία προετοίμασαν πολυάριθμοι κλεφταρματολοί, μέ πιό γνωστό τόν Δυτικομακεδόνα καπετάν Ζῆδρο. Τό ὄνομά του τό χρησιμοποίησε γιά νά μήν ἀναγνωρισθῇ ἀπό τούς Ἀγγλους καί ὁ ὑπαρχηγός τῆς ΕΟΚΑ, Γρηγόρης Αὔξεντίου, κατά τόν ἀγῶνα του 1955 59 γιά τήν Ἑνωση τῆς Κύπρου μέ τήν Ἑλλάδα. Τόν προετοίμασαν οἱ πολυάριθμοι δάσκαλοι καί λόγιοι, ἀλλά κυρίως οἱ μοναχοί τῶν Κρυφῶν Σχολειῶν καί οἱ Νεομάρτυρες, ὅπως ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἀπό τήν ἐλληνοβλαχική κωμόπολη Σαμαρίνα (σημερινοῦ Νομοῦ Γρεβενῶν). Τήν ὑποβοήθησαν ἐπίσης οἱ Μακεδόνες ἔμποροι πού βρέθηκαν στίς ἐλληνικές παροικίες του ἐξωτερικοῦ καί μάλιστα πολλοί απ' αὐτούς πλαισίωσαν τόν Ἐθνομάρτυρα Ρήγα Βελεστινλή.

Ἀπό τίς ἑκατοντάδες τῶν ἀγωνιστῶν, πού ξεσήκωσαν τόν Μακεδονικό Ἑλληνισμό κατά του Ὀθωμανοῦ δυνάστη ,θά ἀναφέρουμε ἐνδεικτικά ὀρισμένους. Τόν Στρατηγό Καρτάσο ἀπό τήν Βέρροια καί τόν Νικόλαο Κασομούλη, ἱστορικό τῆς Επανάστασεως ἀπό τήν Σιάτιστα (ἢ κατά τήν μᾶλλον ὀρθότερη ἄποψη ἀπό τό Πισοδέρι Φλωρίνης). Τόν Γεώργιο Λασσάνη ἀπό τήν Κοζάνη. Τόν Ἀγγελῆ Γάτσο ἀπό τήν Ἑδεσσα. Τόν Ἐμμανουήλ Παπαῖ, πάμπλουτο τραπεζίτη ἀπό τήν Δοβρίστα Σερρών, πού διέθεσε ἑκατομμύρια χρυσές λίρες καί τήν ἴδια του τήν ζωή γιά τόν ἀγῶνα. Τόν νομομαθῆ Ἀναστάσιο Πολυζωΐδη ἀπό τό Μελένικο Σερρών (σήμερα Μελνίκ τῆς Βουλγαρίας), ὁ ὁποῖος ἐγκατέλειψε τίς σπουδές του στην Εὐρώπη καί ἦλθε στή Νότιο Ἑλλάδα νά πολεμήσει. Μακεδόνες εἶναι καί οἱ δύο στενοί συνεργάτες του Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη κατά τήν Ἐπανάσταση του Φεβρουαρίου 1821 στην Μολδοβλαχία, ὁ Ἰωάννης Φαρμάκης ἀπό τήν Κοζάνη καί ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος ἀπό τό Βλαχολίβαδο του Ὀλύμπου.

Πρέπει νά τονισθῇ ὅτι κατά τήν ἑναρξη τῆς Ἐπανάστασεως του 1821 οἱ Τούρκοι διέθεταν στην Μακεδονία μεγάλες καί καλά ὀργανωμένες δυνάμεις στρατοῦ , δηλαδή δύο σώματα στατοῦ μέ ἔδρα τό Μοναστήρι καί τήν Θεσσαλονίκη καί μέ δυνατότητα ἀμέσου ἐνισχύσεως ἀπό τό σῶμα στρατοῦ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὅλες αὐτές οἱ δυνάμεις τῶν Τούρκων ἔδρασαν γρήγορα καί συντονισμένα καί κατέπνιξαν στό αἷμα τήν ἐξέγερση τῶν Μακεδόνων. Ἐνῶ στή Νότιο Ἑλλάδα ἡ ὑπαρξη ἀσθενεστέρων Τουρκικῶν δυνάμεων δέν

μπόρεσε νά ἐμποδίσει τήν ἐπιτυχία τῶν ἐπαναστατῶν. Πάντως ἡ συμβολή τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Μακεδόνων στήν ἐπιτυχία τῆς Ἐπαναστάσεως στή Νότιο Ἑλλάδα εἶναι μεγάλη, διότι ἀπέσπασε τήν προσοχή τῶν Τούρκων καί ἀπασχόλησε ἰσχυρές δυνάμεις τους μέχρι τό τέλος τοῦ 1822. Ἔτσι οἱ Μακεδόνες τῆς Ἐθνεγερσίας ἐπιβεβαίωσαν τήν γνώμη τοῦ ἱστοικοῦ Πολυβίου τοῦ Μεγαλοπολίτου (202 -120 π.Χ.), ὁ ὁποῖος ἔγραψε:

"Ποῖς καί πόσο μεγάλης τιμῆς πρέπει νά ἀξιωθοῦν οἱ Μακεδόνες, πού τόν περισσότερο χρόνο τῆς ζωῆς τους δέν παύουν νά πολεμοῦν τούς βαρβάρους γιά τήν ἀσφάλεια τῶν Ἑλλήνων. Γιατί ἀνέκαθεν καί πάντοτε θά εὐρίσκετο σέ μεγάλους κινδύνους ἡ Ἑλλάδα , ἂν δέν εἶχαμε προμαχῶνα -πρόφραγμα-τούς Μακεδόνες".

Το τίμημα πού πλήρωσε ὁ Μακεδονικός Ἑλληνισμός γιά τήν ἐξέγερσή του ἦταν βαρύτατο. Οἱ τουρκικές δυνάμεις τοῦ Ἀμπού Λουμπούτ ἔσπειραν φόβο, τρόμο, θάνατο καί ὀδυρμό. Οἱ κυριώτερες σκηνές τοῦ δράματος ἦσαν:

-Ἡ καταστροφή τῆς Νάουσας ὕστερα ἀπό πολιορκία καί ἡρωϊκή ἀντίσταση 45 ἡμερῶν, τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1822. Ὅσοι ἀπό τούς κατοίκους δέν εἶχαν σκοτωθῇ στίς μάχες κατεσφάγησαν ἢ ἀπήχθησαν ὡς σκλάβοι. Ἐλάχιστοι γλύτωσαν. **Οἱ ἡρώιδες γυναῖκες τῆς Νάουσας, γιά νά μήν πέσουν στά χέρια τῶν Τούρκων, προτίμησαν τόν δρόμο τῆς αὐτοθυσίας καί ἔπεσαν χορεύοντας στούς καταρράκτες τῆς Ἀραπίτσας. Πρόκειται γιά τήν Μακεδονική ἔκδοση τῆς ἐποποιίας τοῦ Χοροῦ τοῦ Ζαλόγγου.**

-Οἱ καταστροφές καί οἱ πυρπολήσεις πολλῶν χωριῶν τῆς Ἑδεσσας, τῆς Νάουσας, τῆς Βέρροιας καί τοῦ κάμπου τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος ἀπεκαλεῖτο "τό Ρουμλούκι", δηλαδή ἡ περιοχή ὅπου κατοικοῦσαν μόνον Ὀρθόδοξοι Ρωμηοί (τουρκιστί Ρούμ).

-Οἱ καταστροφές τῆς Κασσάνδρας καί ὅλων σχεδόν τῶν χωριῶν τῆς Χαλκιδικῆς, τῆς περιοχῆς δηλαδή πού τότε ὀνομαζόταν Καλαμαριά.

-Οἱ ἐκτεταμένες καί συστηματικές σφαγές τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Θεσσαλονίκης. 25.000 ἄνδρες φονεύθηκαν καί τά γυναικόπαιδα σύρθηκαν στά σκλαβοπάζαρα. Οἱ ἐλληνικές περιουσίες λεηλατήθηκαν καί τά περισσότερα καταστήματα τῶν Ἑλλήνων δόθηκαν ἀπό τούς Τούρκους στήν Ἑβραϊκή κοινότητα τῆς Μακεδονικῆς πρωτεύουσας.

-Τά ἴδια, ἀλλά σέ μικρότερη κλίμακα, ἔπαθε ὁ Ἑλληνισμός καί στίς ἄλλες ἐστίες τῆς Ἐπαναστάσεως στή Μακεδονία καί κυρίως στίς πόλεις Καστοριά, Κοζάνη, Γρεβενά καί στά ὄρη Χάσια, Πιέρια καί Ὀλυμπος.

Ἰδιαίτερη, πάντως, μνεῖα πρέπει νά κάνουμε γιά τήν συμμετοχή τοῦ Ἀγίου Ὁρους στήν Ἐθνεγερσία. Γράφει χαρακτηριστικά ὁ Μακεδῶν ἱστορικός Ἰωάννης Βασδραβέλλης στό βιβλίο του "Οἱ Μακεδόνες εἰς τούς ὑπέρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνες" (σελ 131) τά ἑξῆς:

"Χίλιοι περίπου Ἀγιορεῖται μοναχοί διετέλουν ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ ἀρχιμανδρίτου Βατοπεδίου Θεοφίλου, τοῦ ἀρχιμανδρίτου Κουτλουμουσίου Γρηγορίου, τοῦ προηγουμένου τῆς Μεγίστης Λαύρας Ναθαναήλ, τοῦ καθηγουμένου τῆς Ἑσφιγμένου Εὐθυμίου, ἐπιστηθίου φίλου τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἐμμανουήλ Παπαῦ, τοῦ Ξενοφῶντος

Γεδεών και του αρχιμανδρίτου Ήσαία του Χιλανδαρίου. Ματαίως θά προσπαθήση ιστορικός έρευνητής ν'ανεύρη παρόμοιον φαινόμενον πατριωτισμού μοναχών εις την ιστορίαν των χριστιανικών κρατών ή εις τον καθ' όλον μοναχικόν βίον εν Ελλάδι και άλλαχοῦ".

Παρά την άτυχή έκβαση της εξέγερσεως οι Έλληνες της Μακεδονίας δέν αποθαρρύνθηκαν. Πολλοί απ' αυτούς κατέβηκαν στη Νότιο Ελλάδα και ενώθηκαν με τους επαναστατημένους αδελφούς των. Κλασσικό παράδειγμα αὐταπαρνήσεσ αποτελεί ή οικογένεια του Έμμανουήλ Παπα, αρχηγού της άτυχοῦς εξέγερσεως των Μακεδόνων. Είχε οκτώ γιούς και μία θυγατέρα. Οι έπτά από τους γιούς του έφυγαν από τά ιδιόκτητα μεγάρά τους της Δυτ. Ευρώπης και της Κωνσταντινουπόλεως, ακολουθήσαν τον πατέρα τους και μετά τον θάνατό του συνέχισαν τον άγώνα στη Νότιο Ελλάδα:

Ο Αλέξανδρος έπεσε στο Μεσολόγγι στο πλευρό του Μάρκου Μπότσαρη. Ο Νικόλαος έπεσε στο Φάληρο, στο πλευρό του Καραϊσκάκη. Ο Ιωάννης έπεσε στο Μανιάκι, στο πλευρό του Παπαφλέσσα. Ο Γεώργιος έπεσε στην Λαμία. Ο Δημήτριος άπαγχονίσθηκε στο Νεόκαστρο της Πελοποννήσου. Και ο Αθανάσιος άποκεφαλίσθηκε στην Χαλκίδα. Ο Αναστάσιος ήταν ο μόνος που έμεινε στην Βιέννη και ενίσχυσε οικονομικά τον άγώνα.

Μακεδόνες άγωνιστές υπό τους όπλαρχηγούς Καρατάσο, Διαμαντή και Γάτσο έλαβαν μέρος σε πολλές κρίσιμες μάχες στην Πελοπόννησο. Ο Φωτάκος Χρυσανθόπουλος, ύπασπιστής του Κολοκοτρώνη, αναφέρει: "Ο περίφημος καπετάνιος Γάτσος, ών εις τά όπλα έκ γενετής και σύντροφος άχώριστος του Όλυμπίου, και οι στρατιώται του Μακεδόνες έπολέμησαν εις τά Βασιλικά και τά Δερβενάκια γενναίως και οι Πελοποννήσιοι εύχαριστήθηκαν πολύ, διότι είδαν άνδρας έχοντας ζήλον και έθνικισμόν μέγαν". Ο γέρο-Καρατάσος μάλιστα κατά την διάρκεια των ένδοελληνικών πολιτικών συγκρούσεων άπεφάσισε να άντιμετωπίσει τον Ίμπραήμ με 200 μόνον Μακεδόνες. Η μάχη έγινε στις 18 Μαΐου 1825 και οι Μακεδόνες κατόρθωσαν να καθυστερήσουν τον Ίμπραήμ και να κερδίσουν μάλιστα ως λάφυρα 109 λογχοφόρα όπλα.

Αλλά και στα ήρωικά Ψαρά Μακεδόνες πολεμιστές έδρασαν στο πλευρό των μαχομένων νησιωτών αδελφών τους. Κατά την καταστροφή των Ψαρών τό 1823 από τον αρχιναύαρχο Χοσρέφ Τοπάλ 1200 Μακεδόνες ήσαν όχυρωμένοι στο Κάστρο. Αντέταξαν άμυνα μέχρις έσχάτων και στο τέλος έβαλαν φωτιά στην πυριταδαποθήκη και έκτινάχθηκαν προς την Αθανασία. Αρχηγός των Μακεδόνων πολεμιστών ήταν κάποιος Κώτας. Τό ίδιο άκριβώς επώνυμο είχε ένας από τους αρχηγούς των Μακεδονομάχων στα πρώτα χρόνια του 20 ου αιώνος. Άλλωστε ο Μακεδονικός Αγώνας υπήρξε για τους κατοίκους της Βορείου Ελλάδος ή φυσιολογική συνέχεια του 1821. Διότι δημιούργησε τό κατάλληλο έδαφος για τους Βαλκανικούς Ποέμους του 1912 -13 και για την ένσωμάτωση της Μακεδονίας στον κορμό της Μητρος Ελλάδος.

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Παντελή Βυσσούλη: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ, έκδ.
Γεωργιάδη, Άθήνα 1982.
Νικ.Ι.Μέρτζου: ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ, έκδ. Σιδέρη, Άθήνα 1986

www.antibaro.com